

Оцінка економічної стійкості підприємств: інформаційне забезпечення

У статті досліджуються існуючі наукові підходи до поняття «економічна стійкість», розглядаються проблеми отримання оцінки стійкості підприємства та здійснюється обґрунтування вибору використання комплексної інформаційної системи управління підприємством для визначення стійкості.

In this paper we study the existing scientific approaches to the concept of "economic sustainability", considered the problem of obtaining estimates of enterprise stability and arguing the choice use of complex management information system to determine stability.

Ключові слова: економічна стійкість, оцінка, інформаційна система.

Вступ. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні перед промисловими підприємствами постають проблеми функціонування в умовах високої мінливості середовища існування, нестабільності ринку, нечіткості правового забезпечення діяльності виробництва. Для успішного вирішення цих та інших проблем, підвищення конкурентоспроможності та закріплення своїх позицій на ринку першочерговою задачею підприємства є підтримка стійкості, як запорука успішного функціонування.

Зокрема питання оцінки стійкості є досить важливим для підприємств металургійної галузі для забезпечення високої конкурентоспроможності як на ринку України, так і за її межами.

Проблеми оцінки стійкості підприємства розглядалися багатьма авторами, наприклад, К. Азаром, О.В. Ареф'євою, К. Гамільтоном, Д.М. Городянською, В.Л. Івановим, Г.А. Мохонько, С.О. Тхором., Н.В. Шандовою; проблемами використання інформаційних технологій в менеджменті підприємства займались В.М. Андрієнко, Т.Ю. Базаров, А.М. Виноградський, А.Я. Кібанов, А.М. Колот, А.І. Кочетков, Ю.Г. Лисенко, М.Х. Мескон, Г.В. Фокін та інші. Проте малодослідженим є питання

використання потенціалу інформаційних систем для забезпечення оцінки стійкості підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження шляхів отримання оцінки стійкості підприємства і обґрунтування доцільності використання комплексної інформаційної системи управління підприємством для визначення стійкості.

Результати. Металургійні підприємства України знаходяться у складному становищі. Спостерігається незначна різниця обсягу виробництва за січень-квітень 2012 року порівняно з аналогічним періодом минулого року (рис. 1) на фоні негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємств. Так, відзначається зниження рентабельності реалізованої продукції: -11% за січень-березень 2012 року проти -2,5% у попередньому році. Також відмічається збільшення негативного фінансового результату в 3,6 рази за I квартал 2012 року порівняно з відповідним періодом 2011 року і скорочення чистого доходу від реалізації продукції у січні-березні поточного року на 12,1% порівняно з цим же періодом минулого року. Аналітиками відзначається втрата позиції українського виробництва сталі на світовому ринку – наразі Україна посідає 10 місце серед світових виробників сталі [8].

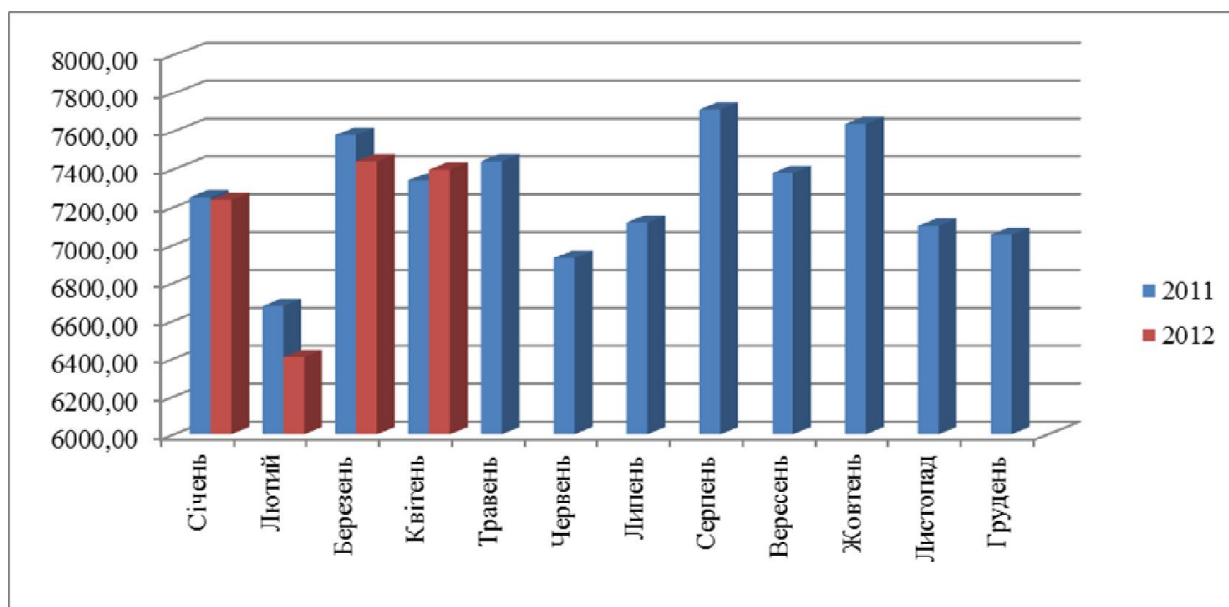

Рис. 1. Обсяги виробництва металургійних підприємств за період січень 2011 – квітень 2012 років

Підприємства металургійної галузі України зазвичай поділяються на дві групи: комбінати повного циклу та металургійні заводи. Наявність у структурі

значної кількості підприємств ускладнює отримання оцінки стійкості підприємства в цілому.

Сучасні вчені досліджують економічну стійкість у багатьох аспектах, розглянемо деякі підходи. Анохін С.Н. дає наступне визначення економічної стійкості підприємства – це такий стан рівноваги промислового підприємства, за якого економічні та управлінські рішення спроможні регулювати основні фактори стійкості стану підприємства: виробництво, управління, персонал, фінанси і стратегії в заданих межах ризику [2]. Брянцева В.І. вважає, що економічна стійкість підприємства визначається у процесі виробництва та забезпечується етапами реалізації та розподілення продукції [3].

Шестаков А. пропонує за основний показник стійкості розвитку підприємства брати сукупну прибутковість акціонерів. Білоущенко Я. та Василенко В. теоретичною умовою стійкості вважають перевищення прибутків над витратами. Н. Алексеєнко пропонує оцінювати стійкість розвитку підприємства за допомогою інтегрального показника стійкості, що формується на базі техніко-технологічної, організаційної, соціальної та фінансово-економічної підсистем [1, 11].

Найбільш цікавим є підхід Харчук Т.В., яка розглядає економічну стійкість як сукупність фінансової, ринкової, виробничої, технологічної, екологічної та соціальної стійкості, надалі будемо розглядати саме таке визначення стійкості [10].

Виділяють наступні групи методів оцінки стійкості функціонування підприємства:

- методи горизонтального аналізу;
- методи структурного аналізу;
- методи оцінки коефіцієнтів за складовими стійкості, які розподіляються на методи інтегральної оцінки та методи оцінки банкрутства;
- прогностичні методи.

Для використання усіх цих методів необхідно мати достатню інформаційну статистичну базу за весь період дослідження [7].

Обробка статистичної інформації та отримання оцінки стійкості підприємства може займати досить довгий час, що призводить до відкладеного реагування на проблеми функціонування та неефективності управління

діяльністю підприємства. Проблема отримання інформації ускладнюється тим, що на великих підприємствах найчастіше розділені інформаційні системи різних напрямів діяльності, наприклад фінансові інформаційні системи та системи технологічного циклу.

Якщо ж розглядати металургійні комбінати, до складу яких входять підприємства різних етапів виробництва, то для оцінки стійкості функціонування в цілому необхідно мати як саме оцінки стійкості підприємств, так і доступ до статистичної інформації щодо їх діяльності.

Для усунення подібних проблем існують два шляхи подальшого розвитку діяльності підприємства: створення комплексної інформаційної системи оцінки стійкості підприємства, яка б дозволила отримувати дані з існуючих інформаційних систем на підприємстві, або ж реорганізація існуючого інформаційного забезпечення підприємства.

Розглянемо наслідки реорганізації існуючих інформаційних систем:

- фінансові та часові витрати на розробку та перевірку працездатності інформаційної системи, до якої б входили підсистеми за усіма напрямками діяльності;
- перепроєктування усіх процесів підприємства, пов'язаних з використанням інформаційних систем;
- об'єднання інформаційних просторів усіх відділів у єдиний інформаційний простір підприємства;
- розробка механізмів обробки та перенесення інформації зі старих систем до нової;
- перепідготовка персоналу для роботи з новою інформаційною системою;
- переведення усіх підприємств комплексу на такі ж інформаційні системи та перепроєктування частини, що відповідає за виробничий процес відповідно з напрямком діяльності підприємства.

Введення ж комплексної інформаційної системи потребує:

- фінансових та часових витрат на розробку системи;
- розробки механізмів отримання та обробки даних з діючих систем;
- підготовки тільки деякої частини персоналу для роботи з інформаційною системою.

Ще однією з переваг використання комплексної системи є можливість працювати з різними методами оцінки стійкості підприємства за рахунок

використання тих чи інших алгоритмів. Окрім визначення стійкості підприємства важливим є включення до системи механізму визначення показників діяльності, що погіршують рівень стійкості підприємства.

Вигляд структури комплексної інформаційної системи підприємства представлено на рис. 2. Виділимо існуючі інформаційні простори (ІП) згідно з елементами стійкості: технологічний, виробничий, ринковий, фінансовий, соціальний і екологічний. До кожного окремого інформаційного простору входять ті інформаційні системи, які забезпечують діяльність підприємства у даній сфері та дозволяють отримати необхідну для оцінки стійкості інформацію.

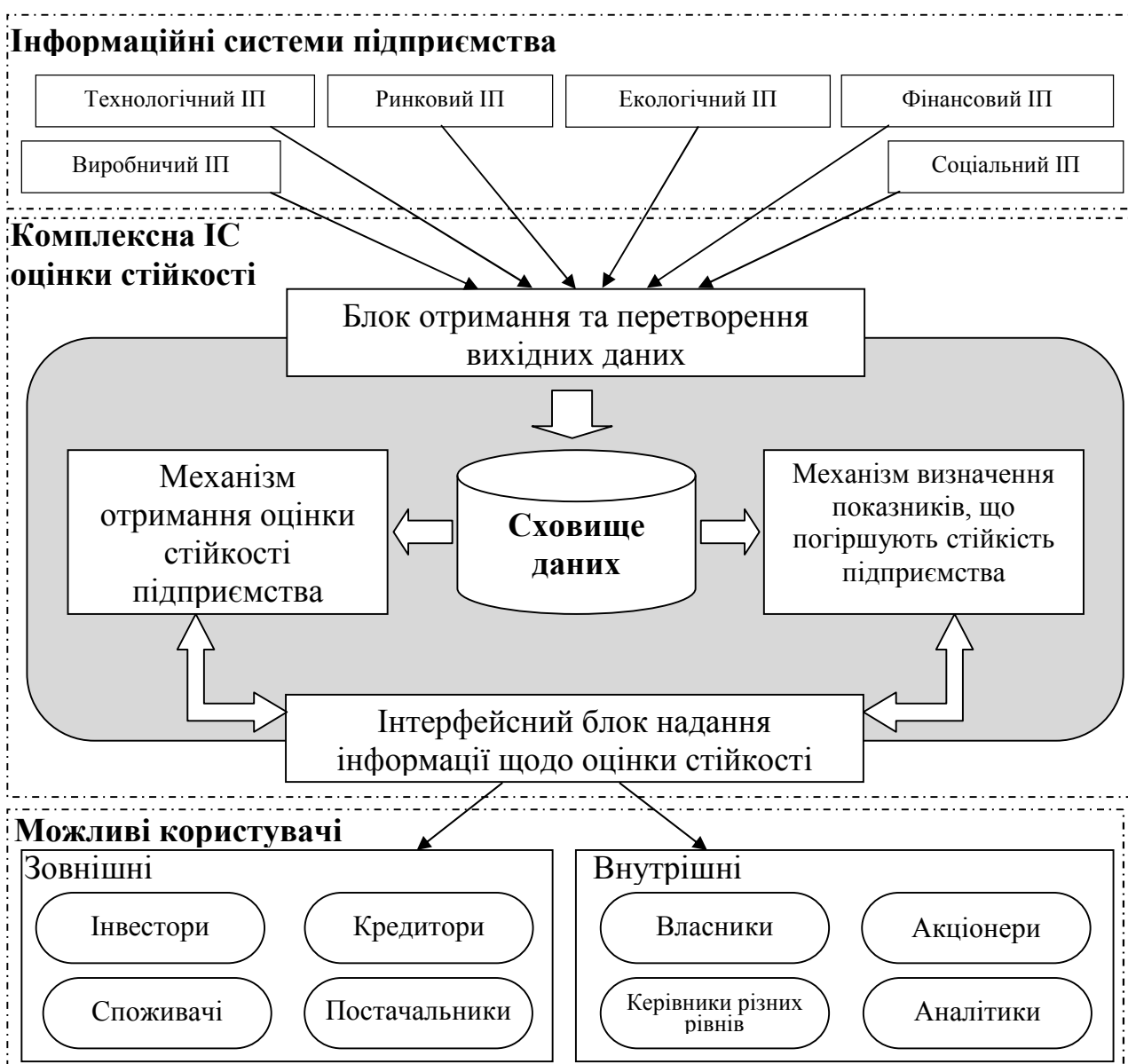

Рис. 2. Структура комплексної інформаційної системи оцінки стійкості підприємства

Доцільно розглянути можливих користувачів пропонованої комплексної ІС. Це можуть бути як внутрішні, наприклад, власники підприємства та його акціонери, керівники різних рівнів, аналітики, так і зовнішні користувачі – інвестори, кредитори, постачальники, споживачі тощо. Обґрунтуємо переваги, які отримає підприємство, за рахунок виділення таких груп користувачів.

Спочатку розглянемо внутрішніх користувачів:

Власники підприємства отримують доступ до оцінки стійкості підприємства у будь-який час, що дає можливість швидкого реагування на зміни діяльності підприємства та підтримку «згори» впровадження усіх необхідних заходів для поліпшення ситуації.

Акціонери підприємства, знаючи оцінку рівня стійкості підприємства, та маючи можливість порівнювати дані минулих періодів з поточними, сприятимуть підвищенню прибутковості підприємства для отримання більшого прибутку від вкладеного капіталу.

Керівники різних рівнів зможуть оперативно реагувати на зміни в стійкості підприємств, визначати «вузькі» місця у діяльності підприємства та відстежувати ефективність прийнятих заходів.

Аналітики матимуть можливість прогнозувати подальші зміни в діяльності підприємства та пропонувати можливі варіанти подальшого розвитку і коригувати стратегію діяльності підприємства.

Доступ до інформації про стан стійкості підприємства серед зовнішніх споживачів дає такі позитивні наслідки:

Обізнаність інвесторів щодо стійкості підприємства підвищує довіру до підприємства і дає можливість долучати більше інвестицій.

Кредитори, маючи подібну інформацію, отримують додаткове підтвердження надійності підприємства, що підвищує шанси підприємства на отримання додаткового кредитування.

Постачальники ресурсів матимуть можливість оцінювати надійність підприємства як їх споживача, що підвищує вірогідність отримання вигідних контрактів на постачання як для підприємства, так і постачальника.

Споживачі зможуть оцінювати надійність підприємства та формувати позитивне ставлення до нього, за рахунок чого зміцнюються позиції підприємства на ринку.

Висновки. Використання комплексної інформаційної системи оцінки стійкості підприємства як надбудови над інформаційними системами

підприємства дозволить покращити стан підприємства за рахунок впровадження механізмів отримання оцінки стійкості підприємства та визначення показників, які спричинили погіршення стійкості, з метою коригування стратегії діяльності для зміцнення позицій підприємства на ринку. Надання доступу до інформації щодо рівня стійкості підприємства як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам з одного боку, надасть можливість оперативно реагувати на зміни у функціонування підприємства, а з другого боку, допоможе сформувати позитивне ставлення до підприємства учасників зовнішнього середовища, і як наслідок, зміцнить позиції підприємства на ринку.

Література

1. Алексеенко Н.В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий / Н.В. Алексеенко // Экономика і організація управління. – 2009. – №2 (6). – С. 51-59.
2. Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях [Текст] / С.Н. Анохин. – Саратов : Сарат. гос. техн. ун-т, 2000. – 40 с.
3. Брянцева И.В. Рейтинговая оценка экономической устойчивости строительного предприятия [Текст] / И.В. Брянцева. // Экономика строительства, 2002. – № 11. – С. 20-27.
4. Зайцев О.Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов) [Текст] / О.Н. Зайцев // Автореф. дис. – Хабаровск, 2007. – 23 с.
5. Иванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) [Текст] / В.Л. Иванов // Луганськ: Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля, 2005. – 266 с.
6. Кондратьева Е.В. Комплексная оценка экономической устойчивости промышленного предприятия : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук / Е.В. Кондратьева. – Челябинск, 2004. – 28 с.
7. Кузьмін О.Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства: Монографія / О.Є. Кузьмін, Н.Г. Георгіаді. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 368 с.

8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Слабинський Є.А. Управління стійкістю підприємства : дис. канд. наук: 08.06.01. – Економіка, організація і управління підприємствами / Є.А. Слабинський. – Донецьк, 2005. – 217 с.
10. Харчук Т.В. Характеристика економічної стійкості підприємства та її елементів // Вісник економіки транспорту і промисловості. Збірник науково-практичних статей. Випуск 34. – Харківська державна академія залізничного транспорту. – Харків. – 2011. – С. 332-335.
11. Шестаков А.Б. Механізм планирования устойчивого развития промышленного предприятия : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук / А.Б. Шестаков. – Москва, 2009. – 22 с.